

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Tit. V. De proprietatibus S. Scripturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

de civ. DEI c. 10. sic discurre: *Quantò minùs credendum est illis literis, quas plenas fabulosas velut antiquitatibus profertur voluerunt contra auctoritatem notissimorum, divinorumque librorum, qua totum orbem sibi crediturum esse prædixit, & eo totus orbis, sicut ab ea prædictum est, credidit: qua vera sonarasse præterita ex his, qua futura prænuñciavit, cum tanta veritate complentur, offendit.*

7. *Ex ipsa materia, quæ nihil, nisi sanctum & ratione maximè conforme continet; ita ut meritò in Sinarum regno Prætor quidam, dum Decalogum in Sacra Scriptura propositum audivisset, multis Proceribus audientibus dixerit: *Latæ divina est, si enim à Rege aliquo condita fuisset, ipsius tantum regno usui fuit; at hæc universalis est, omnibusque omnium Gentium & Regnorum Hominibus consentanea est; idcircoque ab Orbis totius Authore est.**

Secundarium S. Scripturæ Authorem quod attinet, in novo quidem Testamento, Author cujusque sive Evangelii, sive Epistolæ, ex ipso titulo facilè agnoscitur, exceptis Actibus Apostolorum, quæ tamen à S. Luca conscripta fuisse, supra ex Concilio Tridentino vidimus; in veteri autem Testamento, licet de aliquorum librorum Authore secundario certum ac discrepent Commentatores, hæc tamen discrepantia parvi faciendæ est, uti sapienter advertit S. Gregorius, dum præfat. in Job dixit, non esse anxie indagandum, qui sive alicujus libri Author extiterit, eò quòd ille Spiritus Sancti calamus duntaxat fuerit; atque adeò eum, qui multum tali Authore indagando sollicitus esse vellet, perinde facturum, ac faceret ille, qui acceptis & lectis præstantis cujuspiam viri literis ad se datis, studiosè inquireret, quomodo calamo essent exarata; earum autem Authorem & sententiam cognoscere parvi duceret.

TITULUS V.

DE PROPRIETATIBUS S. SCRIPTURÆ.

JAM supra insinuatum est, non strictè hîc sumi proprietatem, sed latè pro omni eo prædicato, quod est extra conceptam essentiam; quo in sensu sequentes potissimùm proprietates tribu-

tribuantur S. Scripturæ, infallibilitas, Authoritas, necessitas, utilitas, jucunditas, simplicitas, eloquentia, profunditas, obscuritas, de quibus eodem ordine breviter per sequentes paragraphos est agendum.

S. I.

De Infallibilitate S. Scripturæ.

Merito hæc proprietas primo loco ponitur, quia ita convenit S. Scripturæ, ut nulli alteri. quantumvis classico & probato libro conveniat; cum omnes hi libri ab Hominibus sint conscripti, & excogitati, omnis autem homo mendax, solus DEVS verax sit; teste Apostolo Rom. 3. Unde, quod supra S. Augustinum dixisse vidimus, quod scilicet solis Canonice libris didicerit hunc honorem deferre, ut nihil in illis erroneum reperiiri firmissimè credat, hoc merito quivis etiam alius Christianus dicere potest, & debet.

Cæterum ex triplici potissimum argumento colligitur hæc infallibilitas S. Scripturæ. 1. Ex veracitate infinita ipsius DEI: cum enim DEVS sit Author primarius S. Scripturæ, ut supra fusiùs probatum est; & ratione suæ infinitæ veracitatis errare non possit, rectè deducitur, ipsam quoque S. Scripturam, quæ nihil aliud est, quàm Verbum & eloquium illius, infallibilitatem omnimodam continere. Unde merito Hugo l. 3. de anima dixit: *In Sacra Scriptura, quidquid docetur, veritas: quidquid precipitur, bonitas: quidquid precipitur, felicitas est. Nam DEVS est veritas sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria.*

2. Ex infallibili assistentia Spiritus Sancti ipsi Ecclesie promissa: Ratione cujus dicitur columna & firmamentum Veritatis à S. Paulo 1. Timoth. 3.; cum ergo hæc definierit, S. Scripturam pro infallibili regula & norma veritatis habendam esse, merito etiam ex hoc capite infallibilitas ei attribuitur.

3. Ex ipsius continua experientia testimonio: quo comperitum est, quod, licet S. Scriptura aut veritati non satis congrua, aut sibi invicem contradicentia dixisse arguta sit, nunquam tamen ullius manifestæ falsitatis convicta sit; uti sacclare S. Augustinus de prædest. grat. indicavit, dum dixit:

Quis

Quilibet Lector, qui expositurus Sacram Scripturam aggredietur, cum in Sacrarum voluminibus literarum, aliqua verba diversum sonante sententiâ sollicitatur, certa & inconcussa se tenere debet, nusquam deesse veritatem, etsi non facile propriam magnitudinem rei intellectus quærentibus occurrit.

§. II.

De Authoritate S. Scripturæ.

Quam necessaria sit hæc authoritas, breviter indicat S. Augustinus l. 1. de doctr. Christ. c. 37. dum dicit: *Titubantes, si divinarum scripturarum vacillet authoritas.* Ut autem facilius ostendatur, quomodo hæc authoritas S. Scripturæ conveniat, notandum est ex Serario c. 7. proleg. duos authoritatem requiri. 1. Excelleus quoddam donum, quod sit quasi fundamentum authoritatis, ob quod alteri fidei obedientia, vel honor debeat, ut enim bene advertit Titubantius, non cani, non rugæ repente authoritatem adferre possunt, sed honestè acta Superior ætas fructus authoritatis capit extremos. 2. Requiritur respectus ad eos, à quibus honor & obedientia exhibenda sunt; unde oportet hos cogitare in altero donum illud, propter quod dicta officia prestare debent. Ex quibus facile nunc patet, maximam authoritatem Scripturæ Sanctæ authoritatem, cum & contineat summam veritatem, ob quam firmissimum ab omnibus illam cogitantibus assensum mereatur; & præterea propter respectum ad DEUM, quem habet tanquam verbum & eloquium illud, etiam summam dignitatem sortiat, ob quam summam honor & Reverentia debeat.

Fuisse autem hanc Authoritatem etiam ab Ecclesia seculi per agnitam, pluribus testimoniis, sed triplici præcipue probari potest. 1. Ex antiquorum Christianorum monumentis, qui, ut B. Paulinus epist. 12. ad Severum testatur, in templis suis duo Secretaria à dextro & sinistro latere a sedibus constituebant, quorum alterum Sanctissimæ Eucharistiæ, alterum Sacræ Scripturæ libris condendis erat destinatum. Conciliis autem Oecumenicis Sacer Evangeliorum Concilio loco medio in alto throno collocabatur, uti P. Antonius Linghem c. 1. præp. ad S. Script. testatur.

2. Ex Sanctorum, aliorumque præstantium virorum exemplo: inter quos merito primo loco numerandus venit S. Carolus Borromæus, qui, teste eodem Balinghem, Sacra Biblia nudo capite, & flexo poplite lectitare consueverat. S. Edmundus verò non nisi osculo prius libato eadem aperire solebat. S. Cæcilia Sacrum Evangelii codicem perpetuò in pectore gestabat, ut suum erga verbum divinum affectum & reverentiam ostenderet. Sed & de Alphonso Aragonum Rege Panormitanus l. 2. de ejus gestis scribit, eum Sacrorum Bibliorum volumen integrum decies & quater perlegisse, idque etiam Commentariis illustratum, tam firmiter memoriæ impressisse, ut non modò res singulas probè teneret, sed etiam bene longas earum partes verbò tenus memoriter recitaret.

3. Ex ipsorum etiam Iudaorum, qui in veteri Testamento primaria erant Ecclesiæ membra, testimonio: qui, ut Balinghem l. c. testatur, nunquam nisi lotis manibus Sacra Biblia contingunt, & quoties ea aperiunt, aut claudunt, reverenter osculantur; nec in eo scamio sedent, in quo Biblia jacent; si verò ea in terram casu cadere contigerit, integro die à cibo abstinent.

§. III.

De necessitate S. Scripturæ.

Ut hæc necessitas, quæ non parùm conducit ad S. Scripturæ excellentiam demonstrandam, clariùs intelligatur, supponendum in primis est cum Salmerone proleg. i. non fuisse simpliciter necessariù, ut doctrinæ illæ, quæ in Bibliis de facto continentur, literis mandarètur, cum DEUS eam singulis, vel certè majoribus viva voce manifestare potuisset, sicut de facto à tempore Adami usque ad Moysen per spatium bis mille annorum & amplius Homines sine Scriptura Sacra vixerunt. Nihilominus tamen rectè notat idem Author, quatuor ob causas moraliter necessariù fuisse, ut Scriptura Sacra à DEO nobis relinqueretur.

Primò, ut esset oblivionis medicamentum, & memoriæ auxilium: cum enim post Moysis & Christi adventum innumera fidei Mysteria Hominibus communicata sint, meritò
ad ea

ad ea capienda fragilis ac tenuis Hominum memoria miserabilis
sufficiens credi poterat, atque adeò ipsam Scripturam vel
non modicum memoriæ subsidium exigebat.

Secundò, ut doctrinis divinis firmior fides haberetur
eùm quotidiana experientia doceat, magis quiescere intel-
lectum, firmiusque assentiri, si non simpliciter duntaxat
aliquid referri audiat, sed publici etiam Notarii manu anno-
tarum advertat.

Tertiò, ut major humilitatis, obedientiæ, fidei, ali-
tàmque virtutum esset occasio; si ad alios recurrere, atque
obscurarum Scripturarum explicationem emendicare cog-
tentur Homines.

Quartò denique, ut, quia magnum fuisset pericul-
ne, si doctrinæ sacræ cuius per revelationem propriam
dita fuissent, per proprium amorem & sensum, Cæcitate
námque fallaciam & astutiam seduceremur, infallibilis
beretur regula, ad quam velut, Lydium lapidem Spiritus
probarentur, omnesque doctrinæ, non secus ac conclusio-
nes per sua principia demonstrarentur. Unde rectè hortatus
est primos Christianos S. Petrus ep. 2. c. 1. dicens: *Habete
firmiorem propheticum Sermonem, cui benè facitis attendentes
quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies eluceat
& lucifer oriatur in cordibus nostris.* Quod ipsum etiam
firmans S. Chrysostomus in Psalm. 95. *si quid dicatur, non
quit, absque scriptura, Auditorum cognitio claudicat, non
annuens, nunc hæsitans, & interdum Sermonem ut frons
aversans, interdum ut probabilem recipiens: Verùm ubi ex Scri-
ptura divina vocis prodit testimonium, & loquentis sermonem
& audientis animum confirmat.*

Totam hanc de necessitate S. Scripturæ doctrinam
phonus Salmeron l. 1. eleganti similitudine demon-
strat, dum ait, Mundum, antequam Moyses, scriberet, fuisse
similem Pueri, qui per ætatem necdum aptus est, ut ad Scholam
iam mittatur, ideòque domi tantùm à Parentibus & Ne-
ce per traditionem eruditur. A tempore Moysis verò fuit
similem Pueri ad scholas quidem cuncti, sed ob ætatem
parvam capacitatem necdum satis intelligere valenti
dicuntur. Post Christi adventum autem similem esse
lescenti, quia ea, quæ à Præceptoribus tradita sunt, etiam
si ad

De Utilitate S. Scripturæ.

19

ardua, intelligere ac dijudicare valet, sed imperfectè & ex parte duntaxat; donec in altera vita evadat in virum perfectum, & nemine exterius docente, omnia per seipsum clarissimè in verbo divino cognoscat.

§. IV.

De Utilitate S. Scripturæ.

De hac utilitate in genere sapienter & verè discutit S. Augustinus l. 2. de doctr. Christ. cap. ult. dum dixit: *Quid quia homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur: si utile est, ibi invenitur. Et cum ibi quisque invenit omnia, quæ utiliter alibi didicit, multò abundantius ibi inveniet ea, quæ nusquam omnino alibi, sed in illarum tantummodo Scripturarum mirabili altitudine, & mirabili humilitate discuntur.* In specie verò quatuor assignat utilitates S. Paulus 2. Tim. 3. dum ait: *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo DEI ad omne opus bonum instructus.* Ad quas sanè utilitates velut radices & fontes aliarum omnes reliquæ revocari possunt, uti ex earum clariori explanatione mox subjicienda patebit.

Primò ergo ad docendum utilis dicitur S. Scriptura; quod usque adeò proprium est illi, ut meritò prima scientiarum dicatur, utpote quæ ipsi Theologiæ, scientiæ augustissimæ principia dicat, quibus Theologus suas demonstrationes, mentis ratiocinio velut Matre fetus novos gignat atque proliciat, quemadmodum Cornelius de Lapide in præf. c. 1. loquitur, ubi etiã addit, eum, qui Theologiam à S. Scripturæ commentatione divellere se posse putat, prolem sine Matre, domum sine fundamentis, & ad instar terræ pensilem, aqueductus sine scaturigine, segetem sine semine, conclusionem sine principiis, uti desultoria, ita delusoria levitate frustra sperare, & expectare, id quod authoritate S. Dionysii c. 1. de divin. nomin. probat, sic discurrentis: *Nulla ratione præsumendum est, aliquid de supersubstantiali, secretissimâque Deitate dicere aut cogitare, præter ea, quæ nobis sacra eloquia tradiderunt, nam suprema, divinâque scientia, ignorantis illius ipsi adscribenda, tantumque sui ad celsiora contendere,*
quan-

quantum seipsum divinorum eloquiorum radius insinuare dignatur, cetera verò ut ineffabilia casto honoranda silentio. Et enim mens illa omnibus inaccessa substantiis, sed ab ea, quantum illi placet, porrecta manu, sacris literis subvehimur ad Sapientios illos fulgores hauriendos, atque ab his ad divinos hymnos dirigimur, & sacras laudationes effingimur. Quare non immeritò ob hanc utilitatem Antonius Balinghem c. 10. n. 1. præpar. ad loc. comm. S. Scripturam Soli comparat, eò quod sicut Sol Dux, & Princeps, & Moderator Luminum reliquorum tanta est magnitudine ac fulgore præditus, ut cuncta fulgore lumine illustret, etiam eos, qui nobis stant obliqui seu ad versus; sic S. Scriptura suis doctrinis penetret omnia, & omnem partem se propaget, etiam ad ipsos ad versus nobis Antipodas.

Secundò ad arguendum quoque utilis est, id est, ad errores & hæreses convincendas; ob quam causam rectè à nonnullis illa Canticum c. 4. verba eidem applicantur: Sicut turris Davidis collum tuum, qua adificata est cum propugnaculis mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium. Verum enim, ut Justus Episcopus in Cant. ait, in hac Sancta Scriptura omnis armatura fortium reperitur, ex qua vel contra Diabolum, vel contra Ministros eius fortiter repugnatur; nam ipse Dominus, cum in deserto tentaretur, ex hac turri armaturam produxit, cum eum prolati ex S. Scriptura testimoniis assiduis, quaque devicit. Unde meritò in publicis Conciliis Concilii, ut supra vidimus, hæc Scriptura in medio statutur, ut indicaretur, hoc esse armamentarium, ex quo Patres ejusdem Concilii, qui velut Sexaginta fortissimi Ecclesie, tanquam lectulum Salomonis cœlestis, id est, Christi circumdant, & protegunt, arma ad hæreses profligandas essent prompturi. Sed & S. Paulus id ipsum confirmavit, cum Christianos Milites instructurus Eph. 6. ex hoc armamentario arma desumpsit, dicens: Propterea accipite armamentarium DEI, ut possitis resistere in die malo. & in omnibus perfestitate. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & loriceam iustitie, & calceati pedes in præparatione Evangelii, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo positus omnia nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumite, & diem Spiritus, quod est Verbum DEI.

3. Ad corripiendum quoque, id est, peccata castiganda & corrigenda utilem esse S. Scripturam, præclare S. Chryostomus Conc. 3. de Lazaro docuit sequentibus verbis: *Magna adversus peccatum munitio est Scripturarum lectio; magnum præcipitium, profundum baratrum Scripturarum ignorantia, ea res vitam corruptam invexit, hoc sursum, deorsum miscuit omnia: omnium sanè medicinarum thesaurus divina Scriptura sunt, & si ve affectus sedare, si ve pecuniarum cupiditatem expellere, si ve fortem animum induere velimus, quàm plurima hinc remedia invenire possumus. Imò vel ipsius aspectum S. Scripturæ plurimum valere ad infringendas Dæmonis vires, animumque à peccatis cohibendum, idem S. Pater affirmat; sic enim pergit in eadem concione: Quomodo arma regalia reposita, etiam si nemo fuerit, qui possideat, tamen illi, qui habitant in adibus, ubi reposita sunt, multam præbent custodiam, ac tutamen, dum neque Latrones, neque parietum perforatores, neque alius quispiam Sceleratorum audes eam aggredi domum; sic ubicunque fuerint fibri spirituales, illinc expellitur omnis vis diabolica, multiæque in habitantibus accedit consolatio. Quandoquidem ipse etiam per se librorum aspectus segniores nos reddit ad peccandum. Quod si peccaverimus, reversi domum, conspectis libris acrius nos redarguit conscientia, reddimurque remissiores ad eadem repetenda; si in sanctimonia persistimus, ex libris reddimur tutiores, firmioresque; Nam simul atque tetigit aliquis Evangelium, mox composuit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abduxit: idque ex ipso solo aspectu. Quod si accesserit diligens lectio, non aliter, quàm in sacris aditis rebus divinis vacans anima sic repurgatur, meliorque redditur, DEO cum ipso per ipsas scripturas colloquente. Hinc & S. Hieronymus ad Nepotianum scripsit: Ama lectionem scripturarum, & carnis vitia non amabis, miròque modo in te universa eius incendia extinguentur. Id quod re ipsa S. Augustinus expertus est, ut quem vitiiis & luto carnis profundissime immersum, sola S. Scripturæ lectio extraxit, ut ipsemet l. 8. c. 12. Confess. fatetur. Ut adeò merito dixerit S. Isidorus l. 3. de summo bono: Geminum confert donum lectio Sanctarum Scripturarum, si ve quia mentis intellectum erudit, seu quòd à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem DEI perducit.*

Quartò denique ad erudiendum in iustitia, id est, ad virtutum perfectionem obtinendam, utilem esse S. Scripturam ingeniosè ostendit S. Gregorius, dum ho. 10. in Ezech. explicans illud Psalmi 103. *Extendens cœlum sicut pellem*, divinam Scripturam confert cum cœlesti corpore, quòd de cano- bis & Sol Sapientiæ, & Luna Scientiæ, & ex antiquis Patribus Stellæ exemplorum, & virtutum omnium luceant. Sed & Liranus id ipsam confirmat, dum illa verba Salomonis Prov. 31. de muliere sapiente prolata: *Stragulatam* (id est, variis coloribus intextam, ideòque intuentium aspectum mirificè pascentem) *fecit sibi*: S. Scripturæ applicat, atque eam sibi fecisse talem vestem, dum virtutum omnium & doctorum disciplinam tradit, atque ad ea magno studio hortatur. Nec horratur duntaxat, sed, ut Joannes Picus apud Balinghem c. 13. præpar. ad loc. comm. n. 10. ait, etiam cogit, & agit, vim infert; *Legis quidem*, inquit, *rudia verba, & asperitas, sed viva, sed animata, flamma, aculeata, ad irium spiritum penetrantia, hominem totum potestate mirabili transfusio*. Quam quidem efficaciam citatus Balinghem ex- provenire censet, quòd DEI Verbum sit, atq; adeò ad DEUM pertineat, ut omnem sermoni suo perfectionem tribuat, est, non tantum auctoritatem & veritatem ad illustrandum intellectum, sed etiam efficaciam ad movendam voluntatem conferat, singularia scilicet auxilia legentium vel audientium animis largiendo, quibus ad eas virtutes, quas S. Scriptura proponit, & commendat, exereendas impellantur. Id quod Discipuli in Emaus euntes Luc. ult. sunt experti, dum expectationem S. Scripturæ à Christo audientes dixerunt: *Nonne hoc nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in scriptura, & aperiret nobis Scripturas?* Ut adeò considerando has virtutes meritò dixerit S. Augustinus epist. 2. *Ille huic doctor inimicus est animus, qui vel errando eam nescit esse salutariam, vel adit agrosando medicinam.*

§. V.

De Jucunditate S. Scripturæ.

Magnam inesse jucunditatem S. Scripturæ, suo jactantem testimonio S. David, S. Jeremias, & Jonathas summi Gentis Judaicæ Sacerdos confirmârunt, dum primus quidem

Pfal. 118. dixit: *Narraverunt mihi iniqui delectationes* (vel, ut nostra habet versio, fabulationes ad delectandum compositas) *sed non ut lex tua.* Alter verò Jeremias c. 15. de seipso testatur: *Inventi sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium, & in letitiam cordis mei.* Tertius denique Jothas 1. Mach. 12. Spartiatis in hæc verba scripsit: Nos, cum nullo horum (præsidio scilicet aut fœdere) habentes solatio sanctorum librorum, qui sunt in manibus nostris, maluimus mittere ad vos repotare fraternitatem & amicitiam. Oritur autem hæc jucunditas variis ex capitibus.

1. Ex ipsis libris sacris, utpote qui nihil aliud sunt, quàm epistolæ aut eloquia DEI: de quibus proin merito S. David Psal. 118. dixit: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Et S. Hieronymus ad Paulinum scribens, *Oro te, inquit, Frater carissimo, inter hæc (libros sacros) vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil querere, nonne tibi videtur iam his in terris cœlestis Regni habitaculum?* Certè Robertus Rex ita Sacrarum Literarum lectione captus est, ut juratus Petrarchæ affirmavit, eas sibi cariores esse, quàm ipsum Regnum; & si alterutro carendum fuisset, libentius diademate, quàm factis libris cariturum fuisse.

2. Ex ipsa materia S. Scriptura: uti S. Ambrosius super supra citata verba Davidis: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua* &c. discurrens insinuat, dum ait: *Bene dulcia, quibus prædicatur remissio peccatorum, vita perennitas, resurrectio defunctorum, quæ perpetue mortis & acerba amaritudinem temperarunt.* Idipsum S. Gregorius Nyssenus aliâ viâ confirmavit, dum Sacras Literas prato florido comparavit, quod mira pulcherrimorum & vernantium florum varietate mirificè tum oculos, tum animos spectantium recreat, cujus quidem tot flores sunt, quot sententiæ: tot areolæ, quot libri, ut adeò mirum non sit, S. Carolum Borromæum dixisse, non esse opus horto, suum enim hortum esse Biblia, in quibus summam ipse recreationem & voluptatem reperiret.

3. Ex sensuum in S. Scriptura repertorum diversitate: quam causam S. Gregorius l. 16. mor. c. 10. in illa verba Job: *Uinc super Omnipotentem deliciis affluere:* insinuat, dum ait: *Uinc super Omnipotentem deliciis affluere, est in amore illius, Scripturæ Sacre epulis satiari. In quibus nimirum verbis tot deliciis*

invenimus, quos ad profectum nostrum intelligentia diversitas accipimus, ut modo nuda nos pascat historia, modo sub tenebris litera velata medullitus nos reficiat allegoria, modo ad altum suspendat contemplatio in presentis vita tenebris iam de luminis æternitatis intermicans.

4. Ex spei, quam excitat, consolatione: quâ de causa S. Paulus Rom. 15. dixit: *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Sic certè de S. Paula S. Hieronymus in vita illius testatur, eam in omni quocunque simili similem sibi, lætâque extitisse, eò quòd semper aptis ex Scriptura sententiis solari sese, confortarèque didicisset. adeò meritò P. Claudius Aquaviva Societatis nostræ Generalis in Instructione sua de formandis Concionatoribus scripturæ ait: *Si delectare sit animus, nihil usquam Verbo DEI & Scripturis Sacris est delectabilius, ideo quippe ait Propheta Esai. Dilexi mandata tua super aurum & topazion. Item quàm dilectiora faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Hanc vim habent ut vel nudè prolata delectent, præterquam quod historiarum varietas, qua inibi continetur, mirum in modum creat audientes; metaphora item & Psalmorum Poesis, & verba autem & Sententia Salomonis, similia quoque ac digna si apto ponantur loco ac tempore, sunt profectò, ut cum Scriptura loquar, tanquam mala aurea in lectis argenteis, vel auris aurea, & Margaritam fulgem.*

§. VI.

De Simplicitate S. Scripturæ.

Per simplicitatem hoc loco aliud nihil intelligitur, quàm vulgaris & inculti stili usurpatio; quo modo acceptam simplicitatem convenire S. Scripturæ, testantur imprimis Origenes, Clemens Alexandrinus, Lactantius & alii apud S. Augustinum c. 23. prolegom., ubi ajunt, Philosophos & Oratores Scripturam velut indifertam, nimumque vulgarem simplicem contempisse, eò quòd judicium de eadem in maiestate sensuum, sed verborum tulerint vilitate. S. Augustinus l. 3. conf. c. 5. de se faretur: *Non, sicut quorundam, ita sensi, cum attendi ad illam scripturam, sed*

mihî indigna, quàm Tulliana digni aut compararem. Verùm hanc ipsam simplicitatem magno consilio, gravissimisque de causis à Scriptoribus Sacris, ipso Spiritu Sancto ad id movente, usurpatam esse, passim ostendunt Interpretes S. Scripturæ. Ex omnibus tamen causis duas potissimum hoc loco afferre placet.

Prima est, ut per hanc Simplicitem tantò efficacius demonstraretur, S. Scripturam verè divinam, neque ab alio Authore, quàm Spiritu Sancto dictante profectam esse; nam, cum res emineatissimas, & quæ captum Hominis effugiunt, interdum proponat, nulla tamen argumenta, nullas rationes ad fidem faciendam producat, sed sola simplici earum narratione contenta non dubitet, se fidem apud omnes inventuram, evidentissimum sanè indicium præbet non Hominis, sed DEI loquentis; ut adeò rectè dixerit Salmeron proleg. 1. 3. S. Scripturam, quantò minus probat. tantò magis probare, & patefacere se esse divinam; & quò magis probat, eò minus probare, quia tunc se ad morem loquendi humanum artemperat.

Altera causa est, ut omnibus accessus ad S. Scripturam pateat, uti S. Aug. to. 3. in ep. ad Volusia. indicat, dum ait: *Modus dicendi, quo Sacra Scriptura contextitur, quàm omnibus accessibilis, quamvis paucissimis penetrabilis, ea, qua aperta continet, quasi Amicus familiaris sine fuco ad cor loquitur indoctorum aequè ac doctorum. Ea verò, qua in mysteriis occultat, nec ipsa superbo eloquio erigit, quò non audeat accedere mens tardiuscula, & inerudita, quasi pauper ad divitem, sed invitat omnes humili sermone, quos non solum manifestà pascat, sed etiam secretà exerceat veritate, hoc in promptis, quod reconditis habens.* Idipsum confirmat Origenes l. 7. contra Celsum Epicureum, dum probat, simplicitatem & facilitatem stili à Sacris Scriptoribus fuisse adhibendam, quò eorum labor universis prodesset, plùsque utilitatis attulisse Mundo Christi gesta conscripta simpliciter, quàm eloquentiam ornem Platonis.

Rectè tamen notat citatus Salmeron, altissimos interdum sensus cum tenuitate verborum misceri debuisse; tum ut divinitas quasi Humanitati unita clariùs elucesceret; tum ne, si tota facillè posset accedi, facillè quoque contemneretur. id

quod eloquenter more suo S. Augustinus ostendit, dum ait: Qui enim prorsus in Sacra Scriptura non inveniunt, quod querunt, fame laborant. Qui autem non querunt, quia in promptu habent, fastidio sepe marcescunt. In utroque autem languere cavendus est. Magnificè igitur & salubriter Spiritus Sanctus ita Scripturas Sanctas modificavit, ut locis apertioribus famulo occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret; nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissimè dictum alià reperitur.

§. VII.

De Eloquentia S. Scripturæ.

Duplicem communiter distinguunt Eloquentiam Authores hac de materia discurrentes, veram scilicet, & falsam se apparentem duntaxat. Vera Eloquentia est, quæ re ipsa apta ad persuadendum verbis & argumentis utitur. Falsa est, quæ varia Orationis ornamenta & lumina adhibet, idèoque Oratoribus & Scriptoribus prophanis inquiritur, & laudatur. Verùm hæc nisi priorem eloquentiam conjunctam habeat veræ Eloquentiæ nomen non meretur; nam, ut rectè Tullius de opt. gener. Orat. dixit, ad veram eloquentiam nec Asiaticè, nec Ciceronis aut Demosthenis, aut Platonicis, aut Periclis imitatione, sed optimè dicendum est, quod quidem is præstat, qui cæteris Hominum dicendo tenet: quod eorum voluntates, quò vult, flectit, quocunque tandem dicendi genere aut caractere utatur.

Hoc notato rectè Commentatores S. Scripturæ affirmant Veram, Summàmque in S. Scriptura eloquentiam reperiri. Sic enim primò, S. Augustinus testatur l. 4. de doctr. Chri. c. 6. dum ait: Hic aliquis forsitan querit, utrum Authores Scri, quorum scripta divinitus inspirata, Canonem nobis habentissimè auctoritate fecerunt, sapientes tantummodo, an eloquentes etiam nuncupandi sint. Quæ quidem questio apud ipsum, & eos, qui mecum, quod dico, sentiunt, facilissimè solvitur. Nam, ubi eos intelligo, non solum nihil eis sapientius, sed etiam nihil eloquentius mihi videri potest. Et audeo dicere, omnes, qui rectè intelligunt, quod illi loquuntur, simul intelligere, non eos, aliter loqui debuisse; sicut enim est quadam

quentia, qua magis aetatem iuvenilem decet; est, qua senilem, nec iam est dicenda eloquentia, si Persona non congruat eloquentia; ita est quadam, qua viros summam auctoritate dignissimas, planèque divinos decet. Hæc illi locuti sunt, nec ipsos decet alia, nec alios ipsa; ipsis enim congruit; alios autem, quando videtur humilior, tanto altius non ventositate, sed soliditate transcendit. Vbi verò non eos intelligo, minus quidem mihi apparet eorum eloquentia, sed eam tamen non dubito esse talem, qualis est, ubi intelligo. Sed & S. Bonaventura id ipsum affirmavit, dum dixit: *Qui scripturam habet, potens est cum eloquiis, & oriam in venusto sermone.* Sed & secundò, ex ipsa experientia satis colligitur, quæ habetur, eam ad finem sibi propositum consequendum singularem efficaciam habere; cum enim id unice spectet, ut DEVS ab Hominibus per fidem cognoscatur, & per Caritatem aliâque virtutes perfectè ac super omnia ametur, quotidiana sanè experientia ostendit, quàm plurimos ab ea ad similia erga DEVM officia exercenda persuasos fuisse, & etiamnum persuaderi.

Quòd si tamen & altera à prophanis Oratoribus tantopere commendata eloquentia requiratur, oriam illam S. Scripturæ non deesse, sufficiens argumentum præbere possunt tum S. Isaia propheta, tum S. Pauli Epistolæ, de quorum prioribus Sanchez in præf. in Isaiam n. 13. ait: *Talis est eius dicendi character, tum verum, qua tractantur, natura, qua sanè multiplex est, accommodata, in quo optimi Oratores ari & præstantia cognoscitur, ut, qui præstantem Oratorem non tam inveniebant, quàm cogitatione formabat Cicero, talem cogitatione non fingeret, qualem re ipsa præstitit Isaias, ut qui si latine vel græcè scripsisset, omnium Græcorum vel Latinorum gloriam obscurasset.* De Epistolis S. Pauli verò S. Chrysostomus testatur, cum, qui res singulas, atque adeò voces & earum pondus; qui insignem dicendi methodum, artificiumque singulare; qui probandi genus efficax, cæteraque ejus generis expendit, facile deprehensurum, omnes omnino perfecti Oratoris numeros luculentè ab eo fuisse expletos; ita ut merito S. Hieronymus in Epist. ad Pammach. dixerit, se, quotiescunque legeret ejus Epistolas, non tam verba, quàm tonitrua audire sibi videri. Hinc, S. Gregorius Nazianzenus, teste Badæo profano Scriptore, cum post multam ac diu-

utinam operam Eloquentiæ ac Poësi profanæ impensam, animum ad sacras literas volendas adiecisset, illico omnium literarum aliarum ornamenta in conspectum Domini abiecit, eò quòd cognovisset. S. Scripturam, omnem haud dubio elocutionis humanæ vincere, & quamlibet, licet innumeras figuris distinctam, & multiplici eloquio elaboratam orationem, tamen præ divini sermonis fulgore obscurari atque languescere.

§. VIII.

De Profunditate S. Scripturæ.

Etsi aliqui videantur confundere profunditatem cum obscuritate, & pro eodem sumere, reverà tamen sunt vel maxime distinctæ, nam obscurum dicitur, quod à luce remotum est; profundum verò vocatur, quod fundum magis vel minus remotum habet. Unde inter scientias quoque illa profundior dicitur, quæ difficilius ob doctrinarum à se propositarum multitudinem ab intellectu exhauritur. Hoc ratio negari non potest summam esse S. Scripturæ profunditatem; sic enim jam pridem cognovit S. Augustinus, in epistola dixit: *Tanta est Christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia que ad decrepitam senectutem, maximo otio, summo studio, labore ingenio conarer addiscere, non quòd ad ea, quæ necessaria sunt salutis, tanta perveniatur difficultate, sed, cùm quisquam fidem tenuerit, sine qua piè, rectèque non vivitur, tam multa tamque multiplicibus mysteriorum miraculis opaca, intelligentia proficientibus restant, tantæque non solum in verbis, quæ ista dicta sunt, verùm etiam in rebus, quæ intelligenda sunt, et altitudo sapientiæ, ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimisque cupiditate discendi, hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habet: Cùm consummaverit homo, tunc accipiet. Certè ipse de se fatetur epist. 119. Ego in Sacris Scripturis multò plura nescio, quàm scio. Hinc exclamavit I. 12. c. 14. Mira profunditas est eloquiorum tuorum, Domine, ecce ante nos superficies blandiens parvulis, sed mira profunditas DEVS meus, mira profunditas, horror est intendere eam, horror honoris, & tremor amoris. Quin imò S. Gregorius*

rius ho. 9. super Ezech. indicat, tot tamque abdita in Sacris Literis latere mysteria, ut in iis non pauca existant. quæ solis evoluta Cœlitibus, mortalibus adhuc universis sint involuta, hinc similem aliqui S. Scripturam dicunt esse torrenti ab Ezechiele c. 47. conspecto, quem pertransire ipse non poterat, quoniam intumuerant aquæ ejus, nec poterant transvadari.

Porro hujus profunditatis tres potissimum radices à Commentatoribus rectè assignantur. Prima est *ipsius materia sublimitas*, id est, mysteriorum & doctrinarum supernaturalium multitudo & magnitudo; si enim etiam in naturalibus, teste Salomone Eccl. 1. cunctæ res sunt difficiles, & non potest eas homo explicare sermone; quanto minus supernaturalia objecta intellectu comprehendere poterit. Hinc meritò idem Sapiens Sap. 9. dixit: *Difficile estimamus, quæ in terra sunt, & quæ in conspectu sunt, invenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit?*

Alter radix est *sensuum*, quos litera accipere potest, *multiplicitas*: nam, ut S. Hieronymus in c. 3. Ephes. dixit, *Singuli sermones, syllaba, apices & puncta in divinis Scripturis plena sunt sensibus.* Sed & Origenes hom. 1. in Exod. testatur, quemlibet Sacræ Scripturæ locum, si diligenter excutiat, ingentem doctrinæ materiam posse suppeditare. *Vnde divina eloquia* (ait S. Gregorius ho. 7. super Ezech.) *tantò quisque altius intelligit, quantò altius in eis intendit.*

Tertia tandem radix est *Prophetiarum in S. Literis contentarum multitudo, & profunditas*: hæ enim cum vel maximè sint extra Sphæram humani intellectus, meritò etiam tantò plura semper latere suspicatur, quantò plura per aliorum explanationem vel interpretationem cognoverit. Ob quæ causas meritò Alphonsus Salmeron pronunciavit proleg. 2. in Script., nullum extare librum humanâ industriâ aut ingenio elaboratum, qui cum Sacris Literis in profunditate conferri possit.

§. IX.

De Obscuritate S. Scripturæ.

De hac proprietate S. Scripturæ multa & gravis est inter Catholicos & hæreticos Doctores concertatio; his omnem

omnino obscuritatem S. Scripturæ negantibus, illis verò eadem non modò concedentibus, sed graves etiam, multasque causas afferentibus, ob quas Sapientissimus DEVS ipsam obscuro stilo, non quidem totam, sed magna ex parte conscribere voluerit; unde Cassianus coll. 8. c. 3. hæc de materiâ discurrens, satis propriè, ait, *Scriptura divina agro optimo ac fertilis comparatur, qui, cum multa gignat, ac proferat, quæ ad hominum victum sine aliqua ignis coctione proficiant, quædam, ut prius flamma calore mitigata atque mollita, omnem asperitatem suam disposuerunt crudelitatis, vel incongrua erunt usus humanis, vel noxia. Nonnulla verò ita in utrumque apta nascuntur, ut nec incocta sua eruditione displiceant, vel offendant, & tamen ignis calore lenita, salubriora reddantur. Quam rationem satis evidenter aspicimus in hoc uberrimo Scripturarum Spirituali Paradiso contineri, in quo ita quædam signatione litera planæ ac luculenta resplendent, ut, cum sublimiore interpretatione uterentur, simplici tamen litera sono aliunde pascant, ac nutritæ audientem. Quædam autem, si allegoria explanatione extenuata non fuerint, & spiritualis ignis examinatione mollita, modo ad salutarem interioris hominis cibum sine corruptione labæ perveniunt, magisque ex eorum perceptione læsio, quam utilitas aliqua subsequatur. Nonnulla verò ad utramque perceptionem, id est, historicam & allegoricam ita commoda sunt, & necessaria, ut utraq; explanatio vitales animæ succos impertiat.*

Porro obscuritatis hujus radices & argumenta certissima plurima afferunt S. Scripturæ Interpretes, quæ tamen omnia ad tria potissimum revocari possunt. Primum deducitur ex ipsa materiâ S. Scripturæ, seu rebus per eam significatis, quales sunt mysteria altissima Fidei, futurorum prædictiones mysticorumque ac literalium sensuum varietas ac multiplicitas; quæ omnia objecta non modicam obscuritatem in se habent, vel ipsa tot SS. Patrum, aliorumque Doctorum in interpretandis & explicandis sollicitudo ac industria satis probat.

Alterum argumentum deducitur ex eorum, quibus S. Scriptura communicata est, diversitate; cum enim eorum major pars rudis sit, atque adeò incapax altiorum mysteriorum percipiendorum, rectè iterum concluditur, respectu horum omnium S. Scripturam utpote ejusmodi mysteriis ac prophetiis

abundantem, obscuram esse, atque adeò doctiorum Hominum labore ac industria excutiendam atque explicandam.

Tertium verò, nec levissimum argumentum desumitur ex ipso modo proponendi & loquendi S. Scriptura; cum enim hæc passim allegoriis, figuratis locutionibus, amphibologiis, & non rarò etiam verbis apparentem contradictionem involventibus, uti & idiotismis linguarum utatur, necessariò iterum sequitur, ut magnam tales modi loquendi obscuritatem, à quocunque intellectu humano, non nisi magnò labore ac difficultate superabilem contineant; unde passim SS. Patres S. Scripturam, nunc abyssum insuperabilem; nunc agrum, in quo Sapientiæ thesaurus profundâ fossione eruendus lateat; nunc mare ob sensuum profunditatem inexhaustibile; nunc conchylium, in quo Margaritæ pulcherrimarum doctrinarum reclusæ manent, nunc nubem obscuram, & variorum mysteriorum occultatione prægnantem appellant, uti pluribus probat Serarius c. 22. proleg. q. 2.

Cur autem DEVS obscuram esse voluerit Scripturam Sacram, variæ à variis rationes afferuntur. 1. Ut agnoscamus, & confiteamur, Sapienciam DEI infinitis modis superare imbecillitatem nostri intellectûs, sicque ad eum ferventius pro illustratione intellectûs, & apertione occultorum sensuum recurramus, dicentes cum Davide Psal. 118. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* 2. Ut ex tali obscuritate multiplex oriatur scientia, dum varii sensus ex obscuris S. Scripturæ textibus eruuntur; sic enim S. Gregorius in cap. 3. Ezech. indicavit, dum dixit: *Plerumque in sacro eloquio aliquid ideo obscure dicitur, ut dispensante mirabiliter DEO multipliciter exponatur.* 3. Ut obscura scribendi ratione mysteria divina indignis celarentur. 4. Ut doctrinæ cum labore quæsitæ majori cum voluptate percipiantur; nam, ut S. Augustinus de vera relig. discurret: *Si in Scriptura Sacra tantum essent, qua facillimè intelligerentur, nec studiosè quareretur, nec suaviter inveniretur veritas.* 5. Ut, quemadmodum S. Chrysostomus hom. 23. in Matt. insinuat, sicut inter Angelos sunt aliqui, qui illuminant; & alii, qui illuminantur; ita inter Homines quoque alii Doctores, alii Discipuli extiterent, sicque pulcherrimus Ordo in Ecclesia inconfusus & imperurbatus permaneret. 6. Ut, sicut S. Augustinus l. 2. de doct.

de doct. Christian. c. 6. insinuavit, ut labore quidem superbia edomaretur, otioque proscribendo, honestæ occupatio- nis occasio subministraretur, intellectus verò à fastidio vocaretur, cui facillè investigata plerumque vilescunt. *Magnificè igitur & salubriter, inquit S. Doctor, ita Sacras Scrip- turas modificavit DEVS, ut locis aperrioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastigia detegeret; nihil enim de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissimè diuinum reperiatur.*

LIBER II.

DE OBJECTO FORMALI
THEOLOGIÆ POSITIVÆ.

Objectum formale Theologiæ positivæ est ipsa Interpretatio seu Expositio S. Scripturæ, hæc enim Interpretatio est primarius finis, quem intendit Theologia positiva, & ad hunc finem ordinat omnia, quæ ab- tractari, & præscribi solent. Ut autem facilius intelligatur hoc objectum, sciendum est duplicem esse Interpretationem, quæ à Doctoribus Theologiæ positivæ adhiberi soluevit, Metabolicam scilicet, & Exegeticam. Metabolica est, per quam S. Scriptura ex primigenia lingua in aliam transfertur, quæque adeò latinè *Translatio* seu *compositio* appellatur. Exegetica est, per quam sensus in S. Scriptura absconditi eruuntur, ideòque *Explanatio* vel *explicatio* vocatur, & propriè à Commentatoribus S. Scripturæ utitur. De utraque hoc libro per duo capita agetur, quid de quavis Discipulo Theologiæ positivæ sciendum breviter juxta propositum scopum exponetur.

CAPUT I.

DE METABOLICA INTERPRE-
TATIONE SEU VERSIONE.

Etiam hæc Interpretatio dupliciter fieri potest, vel ut verbum verbo reddatur; vel ut sensus solo modo idem, non autem eadem verba, aut verborum